

Yusupova Dildora Uktamovna

Fiziologiya kafedrasida assistenti

<https://orcid.org/0009-0008-1455-8810>

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

TIBBIYOT OLIYGOHI TALABALARINING KLINIK TAFAKKURINI SHAKLLANISHIDA MUSTAQIL TA'LIMNING ROLI.

Annotatsiya. Ushbu maqolada tibbiyot oliygohi talabalarining mustaqil izlanishlarining ularning klinik tafakkurlarining shakllanib borishi va rivojlanishidagi ahamiyati ko'rsatilgan. Talabalarga mustaqil ishlashlarida asosiy ko'rsatmalar berilgan. Shuningdek tafakkurning rivojlanib borishi bo'lajak shifokorlarning keyingi mustaqil amaliyotlarida zarurligi ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar. Mustaqil ta'lim, talaba, innovatsiya, tashxis, sintez, klinik tafakkur, anatomiya, fiziologiya, patologiya, farmakologiya.

Юсупова Дилдора Уктамовна

Преподаватель физиологии

Самаркандского государственного медицинского университета

<https://orcid.org/0009-0008-1455-8810>

РОЛЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ КЛИНИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ ВУЗОВ.

Аннотация. В данной статье показана значимость самостоятельных исследований студентов медицинских вузов в формировании и развитии их клинического мышления. Даны основные рекомендации студентам в их самостоятельной работе. Также подчеркнута необходимость развития мышления в дальнейшей самостоятельной практике будущих врачей.

Ключевые слова. Самостоятельное обучение, студент, инновация, диагноз, синтез, клиническое мышление, анатомия, физиология, патология, фармакология.

Yusupova Dildora Uktamovna

Lecturer of Physiology

Samarkand State Medical University

<https://orcid.org/0009-0008-1455-8810>

THE ROLE OF INDEPENDENT LEARNING IN THE FORMATION OF CLINICAL THINKING AMONG MEDICAL STUDENTS.

Abstract. This article demonstrates the importance of independent research by medical students in the formation and development of their clinical thinking. Basic guidelines are given to students in their independent work. The necessity of developing thinking in the future independent practice of future doctors is also emphasized.

Keywords. Independent learning, student, innovation, diagnosis, synthesis, clinical thinking, anatomy, physiology, pathology, pharmacology.

Zamonaviy tibbiyotning shiddat bilan rivojlanishi va kasalliklarning murakkablashuvi sharoitida tibbiyot oliygohlari bitiruvchilaridan nafaqat chuqur nazariy bilimlar, balki klinik tafakkurning yuqori darajasi ham talab etiladi. Klinik tafakkur – bu bemorning holatini baholash, tashxis qo'yish va davolash bo'yicha optimal qarorlar qabul qilish uchun nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash, tahlil qilish, sintezlash va baholash qobiliyatidir. Klinik tafakkurning shakllanishi uzoq va murakkab jarayon bo'lib, u nafaqat o'quv jarayoni, balki talabalarning mustaqil ta'lim faoliyati bilan ham chambarchas bog'liqdir.

Yuqoridagilarni e'tiborga olib, tibbiyot oliygohi talabalarida klinik tafakkurning shakllanishida mustaqil ta'limning rolini nazariy va amaliy jihatlardan keng tarzda yoritishga harakat qilamiz.

Klinik tafakkur – bu tibbiyot xodimlarining bemor haqidagi ma'lumotlarni to'plash, tahlil qilish, baholash va sintezlash, tashxis qo'yish, davolash rejasini ishlab chiqish va uni amalga oshirish jarayonida qo'llaydigan kognitiv jarayondir. Klinik tafakkur quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

1. **Bilim:** Klinik tafakkur nazariy bilimlarga asoslanadi. Talabalar anatomiya, fiziologiya, patologiya, farmakologiya va boshqa tibbiy fanlar bo'yicha chuqur bilimlarga ega bo'lishlari kerak.
2. **Ko'nikmalar:** Klinik ko'nikmalarga bemorni ko'rikdan o'tkazish, anamnez yig'ish, laboratoriya va instrumental tekshiruvlar natijalarini tahlil qilish, tashxis qo'yish, davolash rejasini ishlab chiqish va uni amalga oshirish kiradi.
3. **Munosabat:** Klinik tafakkur talabalardan empatiya, mas'uliyat, tanqidiy fikrlash va qaror qabul qilishda mustaqillikni talab qiladi.
4. **Tajriba:** Klinik tafakkur amaliyot davomida shakllanadi va rivojlanadi. Talabalar klinik holatlarni kuzatish, muhokama qilish va ularda ishtirok etish orqali tajriba orttiradilar.

Klinik tafakkurning ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- To'g'ri tashxis qo'yish: Klinik tafakkur shifokorlarga bemorning holatini to'g'ri baholash va aniq tashxis qo'yish imkonini beradi.
- Optimal davolash rejasini ishlab chiqish: Klinik tafakkur shifokorlarga har bir bemor uchun individual davolash rejasini ishlab chiqish imkonini beradi.
- Davolash samaradorligini oshirish: Klinik tafakkur shifokorlarga davolash jarayonini muntazam ravishda baholash va davolash rejasiga o'zgartirishlar kiritish imkonini beradi.
- Tibbiy xatolarning oldini olish: Klinik tafakkur shifokorlarga tibbiy xatolarning oldini olish va bemorlarning xavfsizligini ta'minlash imkonini beradi.

Mustaqil ta'lim – bu talabalarning o'quv dasturida belgilangan mavzularni o'zlari mustaqil ravishda o'rganish, bilim va ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan faoliyatidir. Mustaqil ta'lim quyidagi shakllarda amalga oshirilishi mumkin:

1. Adabiyotlar bilan ishlash: Darsliklar, qo'llanmalar, ilmiy maqolalar va boshqa manbalarni o'qish, konspekt qilish va referatlar tayyorlash.
2. Internet resurslaridan foydalanish: Tibbiy saytlar, elektron kutubxonalar va onlayn kurslardan foydalanib, yangi ma'lumotlarni izlash va o'rganish.
3. Klinik holatlarni tahlil qilish: Klinik holatlarni tahlil qilish, tashxis qo'yish va davolash rejasini ishlab chiqish.
4. Ilmiy-tadqiqot faoliyati: Ilmiy konferentsiyalarda qatnashish, ilmiy maqolalar yozish va tadqiqot loyihalarida ishtirok etish.
5. Malaka oshirish kurslarida qatnashish: Tibbiyot sohasidagi yangiliklarni o'rganish va o'z bilimlarini mustahkamlash uchun malaka oshirish kurslarida qatnashish.

Mustaqil ta'limning tibbiyot talabalari uchun ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- Bilimlarni mustahkamlash: Mustaqil ta'lim talabalarga darsda olgan bilimlarini mustahkamlash va chuqurlashtirish imkonini beradi.
- Klinik tafakkurni rivojlantirish: Mustaqil ta'lim talabalarga klinik holatlarni tahlil qilish, tashxis qo'yish va davolash rejasini ishlab chiqish orqali klinik tafakkurni rivojlantirish imkonini beradi.
- Mustaqil fikrlashni shakllantirish: Mustaqil ta'lim talabalarga mustaqil fikrlash, qaror qabul qilish va muammolarni hal etish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi.
- O'z-o'zini o'qitish ko'nikmalarini rivojlantirish: Mustaqil ta'lim talabalarga o'z-o'zini o'qitish ko'nikmalarini rivojlantirish, yangi ma'lumotlarni izlash va o'rganish, o'z bilimlarini muntazam ravishda yangilab borish imkonini beradi.

- Mas'uliyatni oshirish: Mustaqil ta'lim talabalardan o'z o'qishlariga mas'uliyat bilan yondashishni, vaqtni to'g'ri taqsimlashni va o'z faoliyatlarini rejalashtirishni talab qiladi.

Mustaqil ta'lim tibbiyot talabalarida klinik tafakkurning shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Mustaqil ta'lim orqali talabalar nazariy bilimlarini chuqurlashtiradilar, klinik ko'nikmalarini rivojlantiradilar, mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatlarini shakllantiradilar.

1. Nazariy bilimlarni mustahkamlash: Mustaqil ta'lim talabalarga darsda olgan nazariy bilimlarini darsliklar, qo'llanmalar va ilmiy maqolalar yordamida mustahkamlash va chuqurlashtirish imkonini beradi. Bu ularga kasalliklarning patogenezi, klinik belgilarini va davolash usullarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

2. Klinik ko'nikmalarni rivojlantirish: Mustaqil ta'lim talabalarga klinik holatlarni tahlil qilish, tashxis qo'yish va davolash rejasini ishlab chiqish orqali klinik ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Ular klinik holatlarni muhokama qilish, tibbiy adabiyotlarni o'rganish va onlayn resurslardan foydalanish orqali o'z bilimlarini mustahkamlaydilar.

3. Mustaqil fikrlashni shakllantirish: Mustaqil ta'lim talabalarga klinik holatlarni tahlil qilishda mustaqil fikrlash, ma'lumotlarni baholash va qaror qabul qilish qobiliyatlarini shakllantirish imkonini beradi. Ular turli xil tashxis usullarini ko'rib chiqish, davolashning afzalliklari va kamchiliklarini baholash orqali o'z mustaqil fikrlarini ishlab chiqadilar.

4. Muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish: Mustaqil ta'lim talabalarga murakkab klinik holatlarni tahlil qilish, muammolarni aniqlash va ularni hal etish uchun yechimlar izlash orqali muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Ular klinik protokollar, tibbiy adabiyotlar va onlayn resurslardan foydalanib, o'z yechimlarini asoslashga o'rganadilar.

5. O'z-o'zini o'qitish ko'nikmalarini rivojlantirish: Mustaqil ta'lim talabalarga o'z-o'zini o'qitish ko'nikmalarini rivojlantirish, yangi ma'lumotlarni izlash va o'rganish, o'z bilimlarini muntazam ravishda yangilab borish imkonini beradi. Bu ularga tibbiyot sohasidagi o'zgarishlar bilan doimo xabardor bo'lish va kasbiy faoliyatlarida muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi.

Tibbiyot oliygohlari talabalarda klinik tafakkurning shakllanishida mustaqil ta'limning rolini hisobga olgan holda, mustaqil ta'limni tashkil etishga alohida e'tibor qaratishlari kerak. Mustaqil ta'limni tashkil etishda quyidagi vazifalarni amalga oshirish zarur:

- O'quv dasturlarini takomillashtirish: O'quv dasturlari mustaqil ta'lim uchun yetarli vaqt ajratishni ta'minlashi kerak. O'quv dasturlarida mustaqil tahlil qilish uchun klinik holatlar, muammoli savollar va ilmiy-tadqiqot loyihalari kiritilishi kerak.

- O'quv materiallari bilan ta'minlash: Talabalar mustaqil ta'lim uchun zarur bo'lgan darsliklar, qo'llanmalar, ilmiy maqolalar va boshqa o'quv materiallari bilan ta'minlanishlari kerak. Oliygothlar elektron kutubxonalar, onlayn resurslar va tibbiy saytlarga kirish imkoniyatini yaratishlari kerak.
- O'qituvchilarning rolini o'zgartirish: O'qituvchilar talabalarga mustaqil ta'limda yo'nalish berishlari, ularga maslahatlar berishlari va ularning faoliyatini nazorat qilishlari kerak. O'qituvchilar talabalarni tanqidiy fikrlashga, muammolarni hal etishga va qaror qabul qilishga o'rgatishlari kerak.
- Mustaqil ta'limni baholash tizimini yaratish: Mustaqil ta'limning natijalarini baholash uchun testlar, klinik holatlarni tahlil qilish, ilmiy-tadq ilmiy-tadqiqot loyihalari va boshqa usullardan foydalanish mumkin. Baholash talabalarni mustaqil ravishda o'rganishga rag'batlantirishi va ularning bilim darajasini aniq baholashi kerak.
- Mustaqil ta'lim uchun sharoit yaratish: Talabalar mustaqil ta'lim uchun qulay sharoitga ega bo'lishlari kerak. Oliygothlar kutubxonalar, kompyuter sinflari va boshqa o'quv xonalarini tashkil etishlari kerak.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, tibbiyot oliygohi talabalarida klinik tafakkurning shakllanishida mustaqil ta'lim muhim rol o'ynaydi. Mustaqil ta'lim talabalarga nazariy bilimlarini mustahkamlash, klinik ko'nikmalarini rivojlantirish, mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatlarini shakllantirish imkonini beradi. Tibbiyot oliygohlari mustaqil ta'limni tashkil etishga alohida e'tibor qaratishlari, o'quv dasturlarini takomillashtirishlari, o'quv materiallari bilan ta'minlashlari, o'qituvchilarning rolini o'zgartirishlari, mustaqil ta'limni baholash tizimini yaratishlari va mustaqil ta'lim uchun qulay sharoit yaratishlari kerak. Bu choralar tibbiyot oliygohlari bitiruvchilarining kasbiy kompetentligini oshirishga va ularning sog'liqni saqlash sohasiga qo'shadigan hissasini ko'paytirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Astapov, V. M. Neyropsixologiya. Stroenie i narusheniya sentral'noy nervnoy sistema. Atlas: uchebnoe posobie dlya vuzov / V. M. Astapov, Yu. V. Mikadze. — 9-e izd., ispr. i dop. — Moskva: Izdatel'stvo Yurayt, 2019. — 57 s. — (Vysshee obrazovanie). — ISBN 978-5-534-10813-2. — Tekst: elektronnyy // EBS Yurayt [sayt]. — URL: : <https://urait.ru/bcode/431564>

2. Bogdanov A. V. Fiziologiya sentral'noy nervnoy sistema i osnovy adaptivnykh form povedeniya: uchebnyy dlya vuzov / A. V. Bogdanov. — 2-e izd., ispr. i dop. — Moskva : Izdatel'stvo Yurayt, 2019. — 351 s. — (Vysshee obrazovanie). — ISBN 978-5-534-11381-5. — Tekst: elektronnyy // EBS Yurayt [sayt]. — URL: <https://urait.ru/bcode/445189>

3. Djumaeva S.A., Xayrullaeva M.X. Pedagogicheskie innovatsii v sovremennoy sisteme obrazovaniya // Nauchnyye issledovaniya. — 2019. — S.12-14.

4. Yusupova D.U. “ Ta’lim tizimini rivojlantirishning zamonaviy tendentsiyalari: dolzarbligi, muammolari va istiqbollari” mavzusidagi ilmiy- amaliy konferentsiya materiallari. Qarshi 2024 y.
5. Yusupova D.U. “ Talabalarning klinik tafakkurini rivojlantirishda simulyatsion yoki imitatsion metodlardan foydalanishning afzalliklari”. Mug’allim 2023.
6. Yusupova D.U. “ Primenenie metoda- kazustiki v meditsinskom obrazovanie”. Mug’allim 2023.
7. Yusupova D.U. “ Tibbiyot oliygohi talabalarning klinik tafakkurini rivojlantirishda amaliy mashg’ulotlardagi kichik guruhlarda ishlashning afzalliklari” Xalq ta’limi 2024.
8. CLINICAL AND IMMUNOLOGICAL FEATURES OF ACUTE DIARRHEA IN CHILDREN WITH HEMOCOLITIS SYNDROME B Tadjiev, CH Xudayberdieva, O Alimova Science and Innovation 1 (4), 214-217 2022 https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=VhJEX8kAAAAJ&citation_for_view=VhJEX8kAAAAJ:YsMSGLbcyi4C.
9. Karabaev, A., & Bobokandova, M. (2022). REACTIVITY OF THE REPRODUCTIVE SYSTEM IN MATURE INTACT RATS IN THE ARID ZONE. *International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research*, 2(10), https://t.me/Erus_uz. P. 117-133
10. Нуримов, П. Б., & Бобокандова, М. Ф. (2022). Особенности развития соматотропной функции гипофиза и надпочечников у мальчиков-подростков. *Новый день в медицине*, (2), 40.
11. Karabaev, A. G. (2021). Reactivity of the supraoptic, arcuate nucleus of the hypothalamus and the B-and D-basophilic cells of the adenohypophysis in the early postreanimation period. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 8(3), 954-957.
12. Baxtiyarovich, N. P. ., & Fazliddinovna , B. M. . (2024). Changes in the Reactivity of the Hypothalamic – Pituitary Neurosecretory System During Exercise. *Miasto Przyszłości*, 54,477–481. Retrieved from <https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/52486>. Long V. V. Dysmetabolic nephropathy with oxalate-calcium crystalluria // *Effective Pharmacotherapy*. - 2013. - No 42. - P. 8-16.
13. Bobokandova, M. F. (2022). THE SIGNS OF STAPHYLOCOCCUS AURECUS INFECTION IN ADULTS ARE MANIFESTED IN THE CLINIC BASED ON THE MECHANISM OF ACTION ON THE ORGAN SYSTEMS AND ANTIBIOTIC. *AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI*, 464-469.
14. CHANGES IN THE CLINICAL COURSE OF CORONAVIRUS INFECTION O Alimova, F Neymatov, G Renatova Science and Innovation 1 (3), 9-12 2022 <https://scientists.uz/view.php?id=333>

15. Клинико-Иммунологические Особенности Острой Диареи У Детей С Синдромом Гемоколита ОБ Алимова, АГ Карабаев, ОВ Ким Central Asian Journal of Medical and Natural Science 3 (5), 617-623 2022 <https://cajmns.centralasianstudies.org/index.php/CAJMNS/article/view/113510>.